A köztársaság „válsága”: a Gracchusoktól Caesarig

- A következő diasor a 2020. március 12-én esedékes előadás vázlatát tartalmazza.
- Amennyiben hozzáférhető, akkor a következő kötetek megjelölt oldalait tanulmányozzák:

- Havas László – Hegyi W. György – Szabó Edit: Római történelem. Budapest, Osiris, 2007, 219-344.

vagy

- Ferenczy Endre – Maróti Egon – Hahn István: Az ókor Róma története. Budapest, Tankönyvkiadó, 1992, 128-225. lapok.

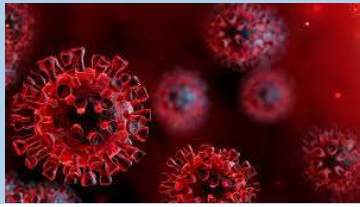

Tételsor, beugró

- A kollokviumi tételsorból az alábbi tételek kapcsolódnak jelen előadás témájához:
- 5) A római köztársaság „válsága”: gazdaság, társadalom, államigazgatás
- 6) Nagy események és nagy emberek: a Gracchusoktól Sulláig (Kr. e. 133-79).
- 7) Nagy események és nagy emberek: Pompeius, Crassus, Cicero, Iulius Caesar (Kr. e. 79-44)
- A beugrók közül a következő fogalmak kapcsolódnak e témakörhöz (is): *senatus, homo novus, nobilitas, proscriptio, ager publicus, villa, provincia, adóbérlet, triumvirátus*

A „válság” időkerete

- Kr.e. 146: Karthágó, Korinthosz – elfoglalás, **lerombolás**
- Kr.e. 133: Tiberius Sempronius Gracchus törvényjavaslata
- Kr.e. 44. március 15: C. Iulius Caesar meggyilkolása
- Kr.e. 31: Actiumi csata

A politikai erőszak évszázada

- Romulus *vs.* Remus
- Tiberius Gracchus halála

→ C. Gracchus, Livius Drusus, Pompeius, Caesar, Cicero stb.

- proscriptio

Válság?

- A római irodalom aranykora

Catullus, Lucretius

Cicero, Sallustius

Pompeius színháza

- Gazdasági virágzás

Sestiusok - Settefinestre

Kr.e. 146

- „Mikor azonban a szorgalom és a törvényesség révén az állam naggyá lett, nagy királyokat háborúban leigáztak, vad nemzeteket és hatalmas népeket fegyverrel megfékeztek, Karthágót, a római birodalom vetélytársát, a földdel egyenlővé tették, tenger és szárazföld nyitva állott előttük - tombolni kezdett a vakszerencse és mindent összekuszált. Akik a fáradalmakat, megpróbáltatásokat, a kétséges s nehéz helyzeteket könnyen elviselték, azoknak az egyébként kívánatos szabad idő és gazdagság terhére és vesztére lett. Előbb tehát a **hatalomvágy**, utóbb a **pénzvágy** fokozódott: e kettő volt minden baj melegágya. Mert a kapzsiság megrontotta a hűséget, tisztességet és más jó tulajdonságokat; helyettük **fennhéjázás**ra, kegyetlenségre, az istenek semmibevételére, s mindennek a megvásárolhatóságára tanított.” (Sallustius)
- metus hostilis

Kr.e. 133

- „a megműveletlen földnek nagy részét ugyanis a gazdagok szerezték meg, s abban bíztak, hogy az idő múlásával ezeket már senki sem fogja tőlük elvenni. Sőt a szegényeknek a környékükön lévő kisbirtokait is részben rábeszéléssel megvásárolták, részben erőszakkal elrabolták, s így eddigi birtokaik helyett immár hatalmas földeket műveltek meg. Ehhez azonban rabszolga-földműveseket és pásztorokat vettek igénybe. … Végül Tiberius Sempronius Gracchus lépett fel, tekintélyes, nagynevű, **dicsőségre vágyó férfiú** … felújította azt a törvényt, hogy senki sem birtokolhat 500 iugerumnál több földet.” (Appianosz)
- ager publicus

Igazgatási-politikai válság

- senatus szerepe
- nobilitas „dicsősége” (⇔ homo novus)
- 2 consul, 6 praetor, 16 quaestor, 2 censor
- tartományi igazgatás
  - helytartók
  - publicanusok
  - Kr.e. 149: lex Calpurnia
- Italia jogi helyzete (a hódítások haszna?)
- Róma városa
- Kik a rómaiak?
- *(katonai utánpótlás kérdése → Marius)*

Caius Sempronius Gracchus

- Kr.e. 123-122

- néptribunus
  - agrárreform → tengerentúli coloniák alapítása
  - lex frumentaria
  - lex iudiciaria (lovagok)
  - szövetségesek kérdése

- 121: meggyilkolják (senatus consultum ultimum)

A szövetséges háború

- Közös sikerek (pun háborúk, keleti hadjáratok stb.)
- Akkulturáció
- Haszonélvezők: Róma városa, senatusi és lovagrendi arisztokrácia
  - ager publicus felhasználása
  - katonaállítása fokozódó mértéke
- M. Livius Drusus tervei Kr.e. 91 őszén: polgárjog kiterjesztése (meggyilkolják)
- Kr.e. 91-88: háború
  - polgárjog kiterjesztése egész Italiára

(Pompeius, Cicero, Marius, Sulla)

Sulla reformjai

- polgárháború: 88, 83
- proscriptio: jegyzék a politikai ellenfelekről
- dictator: 82-79
  - cursus honorum rendje: évek, időközök
  - proconsul, propraetor
  - senatus létszámának és hatáskörének növelése
  - néptribunusok jogköreinek korlátozása
  - új állandó bíróságok, senatori esküdtekkel
- Kr.e. 70: Pompeius és Crassus consulsága
  - néptribunusok
  - bíróságok

Kihívások Sulla után

- Sertorius elleni háború (80-73)
- Harmadik mithridatési háború (74-64)
- Spartacus felkelése (73-71)
- Kalózok elleni háború (67)
- Catilina összeesküvése (Kr.e. 63) →

Kr.e. 60: 1. triumviratus: Cn. Pompeius Magnus, M. Licinius Crassus, C. Iulius Caesar

C. Iulius Caesar (1)

- Kr.e. 59-ben consul:
- Kr.e. 58-51: Gallia meghódítása
- Kr.e. 53: Crassus halála → triumvirátus felbomlása
- Kr.e. 49: Polgárháború (*Alea iacta est.*)
  - Cn. Pompeius Magnus
  - Kr.e. 48: Pharsalus
  - Alexandria, Kleopátra
  - Kr.e. 47: Zela (*Veni, vidi, vici*)
  - Kr.e. 46: Thapsus (Africa)
  - Kr.e. 45: Munda (Hispania)

C. Iulius Caesar (2)

- dictator: 10 év / in perpetuum
- Kr.e. 48-tól: néptribunusi hatalom
- Kr.e. 63-tól: pontifex maximus
- Intézkedései:
  - clementia
  - Kr.e. 49: lex Roscia de civitate Transpadanorum
  - polgárjogadományozás
  - telepítések: Italia és a **provinciák** területén
  - **naptárreform**
- Kr.e. 44.: meggyilkolják (*Et tu, mi fili, Brute!*)

Elektronikusan hozzáférhető tartalmak

- Kérem nézzék meg az alábbi videókat!

https://www.youtube.com/watch?v=f6H-sjwPJZ0

https://www.youtube.com/watch?v=rQL_hA2LYJI

- Amennyiben a nyomtatott tankönyvek nem hozzáférhetőek, kérem, keresse fel az alábbi oldalt!

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_gorog_romai_tortenelem/ch04s02.html

Önellenőrző kérdések

1) Hogyan kapcsolódik össze C. Marius, Iugurtha, Sallustius?
2) Milyen tényezőkkel magyarázták a rómaiak a köztársaság válságát?
3) Mi volt Sulla teljes neve?
4) Ki volt Mithridatés?
5) Mi lett az ún. szövetséges háború eredménye?
6) Melyik római politikus-szónok játszott kulcsszerepet Catilina összeesküvésének leleplezésében?
7) Soroljon fel három olyan kiemelkedő politikust, aki a Kr.e. 2-1. században erőszakos halált halt!
8) Foglalja össze röviden Caesar naptárreformját!